

Etika ctnosti, hedonistická a utilitaristická etika

Autor: Mgr. Jaromír JUŘEK

Kopírování a jakékoliv další využití výukového materiálu je povoleno pouze s uvedením odkazu na www.jarjurek.cz.

1. Etika ctnosti, hedonistická a utilitaristická etika

Kořeny **etiky ctnosti** můžeme hledat už v antice. Jedná se vlastně o kořeny etiky jako vědy. Už v této době se prosazovalo dobro, blaženost a ctnost jako způsob života. Ctnost tedy představovala způsob života, v antice se prosazovalo její stálé hledání a snaha o ni. Vše bylo bráno tak, že se jedná o pozitivní rys charakteru. V antice existovaly čtyři základy ctnosti:

- rozum
- statečnost
- zbožnost
- spravedlnost

Kromě antické etiky ctnosti pak můžeme najít i další kořeny etiky a těmi jsou křesťanská etika a tzv. moderní etika, která v sobě zahrnuje utilitarismus, pragmatismus, hedonismus a etiku autonomie.

Ctnost - z lat. slova Virtus - **schopnost člověka jednat podle určitých hodnot**. Je to získaná vlastnost člověka jednat morálně. Vědomý je postoj člověka, který získává svou zkušeností. Ctnost je dobro a neřest je zlo. Z toho vyplývá, že se rozlišuje morální dobro a morální zlo, ale v rozlišování zavádí nový termín morální - indiferentní. Pod tímto pojmem se chápe, že život, zdraví, krása a bohatství nejsou dobré, a také, že bolest, chudoba a dokonce ani smrt nejsou špatné. Je to pouze součást přírody. Člověk by měl být ctnostný, protože ctnost je jeho přirozená povinnost.

Podstata hedonistické etiky

Etický princip ve starém Řecku (kyrénská škola aj.), Aristipos z Kyrény kázal, že jediný smysl **slast** (hédoné) je považován za nejvyšší dobro a kritérium jednání. Snaží se redukovat mnohotvárnost a vrstevnatost etických požadavků na úsilí o požitek. **Smyslem života je tedy naplnění lidských potřeb a zájmů** (dobré jídlo, nejlepší šaty, tělesné potěšky).

Úsilí směřuje k maximálnímu množství prožitků této libosti, život je nejčastěji zaměřen na úsilí dosažení co největšího majetku, jenž je předpokladem dosažení těchto hodnot.

Zde uvedené hodnoty mají svou nezpochybnitelnou cenu (bez peněz se nikdo neobejde, nikdo nechce spát pod mostem a bát se, zda nebude mít zítra hlad), ale problémem se stává člověk, jenž tyto věci chápe jako životní hodnoty jediné, nebo hlavní. Takovýto člověk rezignuje na své lidství a prožívá život na úrovni animality. (J. St. Mill - "Je lepší být neuspokojeným člověkem, než uspokojeným prasetem")

Přírodní (přímý) hédonismus vidí bezprostřední **cíl svého snažení dosažení slasti** - jedná se podobně jako u zvířat o kalkul libosti a nelibosti. Takto chápané štěstí prostřednictvím opakovaného úsilí o dosažení slasti je však vždy krátkodobé, po odeznění slasti nastává pocit prázdnoty.

Zprostředkovaný hédonismus používá zprostředkované **dlouhodobé perspektivy života**. Cílem sice zůstávají stejné hodnoty, je motivován stejnou filozofií, avšak respektuje, že k dosažení těchto cílů je nutno vzdát se bezprostředního uspokojování teď a tady a je nutno přijmout určité nelibosti. (Abych mohl být jednou bohatým člověkem a mohl si dopřávat, musím podstoupit dočasně i nelibosti - útrapy studia, za účelem získání diplomu umožňujícímu potom lehčí přístup k většímu množství peněz.)

Paradox hédonismu spočívá v tom, že lidé usilující o dosažení štěstí o dosažení slasti se s ním často minou, zatímco jiní ho nalézají, a to jakoby vedlejší produkt při činnosti zaměřené zcela jinam. Svého štěstí totiž nedosáhneme tím, že svůj zrak budeme upínat na štěstí, ale štěstí spíše funguje jako vnitřní odměna za vydařenou smysluplnou činnost v zájmu vyšších hodnot, než je naše vlastní štěstí.

Viktor E. Frankl : „Kdo povyšuje slast na princip, kdo ji činí předmětem svého přepjatého záměru, ten ji nenechává být tím, čím má zůstat – výsledkem, účinkem. Toto převrácení slasti jako efektu ve slast jako objekt úsilí vede k převrácení samotného principu slasti - princip slasti se jeví jako bezvýhodný a ztroskotává sám v sobě. Čím více tedy jde člověku o slast, tím více je nucen úsilí o její dosažení stupňovat a tím více mu slast uniká.“

(Pozn. – eudaimonismus je etický princip považující úsilí o štěstí za kritérium mravnosti. Běžné životní přesvědčení starých Řeků, teoreticky formulované zejm. Aristotelem a Epikúrem. Od hédonismu se liší tím, že za cíl morálního jednání nepovažuje pouze slast, ale i uspokojení plynoucí mj. z překonávání úzce smyslových sklonů cestou sebeovládání a uměřenosti.)

Utilitaristická etika

Její hlavní myšlenkou je **zajištění maximálního štěstí pro co největší počet lidí**. Utilitaristická kultura je kulturou konzumní společnosti, nejvyšší hodnotou je honba za zvyšováním životní úrovně. Morální volba se provádí na základě bilance výhod a ztrát, hledá se rovnováha mezi uspokojením a utrpením. Mravní je pouze to, co prospívá (přináší blaho) jiným - společnosti. Směřuje k čisté mravnosti: od individuálního štěstí ke štěstí obecnímu, společenskému. Základní principy utilitarismu definováno Hoffem: "Princip důsledku, princip užitečnosti, princip slasti, sociální princip", Mill: "Podstatou jeho etiky je mravní cit, který se u člověka vytváří v kolektivu, v jednotě, solidaritě". J. S. Mill zavedl princip kvalitativního hodnocení blaha (požitky smyslové a intelektuální, na volbu ovlivňuje veřejné mínění). Podle něj lidské jednání vychází z morálního, estetického a sympatizující aspektu a utilitarismus jako morální hodnota není dána obsahem ale důsledkem řízení. Řízení nemá morální hodnotu, posuzuje se podle konzekvencí (=důsledků, následků). Sociální princip dobra - hodnota řízení - je určena mírou prospěchu pro společnost a nejen pro individuum.

Obsah

 1. Etika ctnosti, hedonistická a utilitaristická etika	2
--	---